

Cossetània Edicions

BLAU DE NIT
A PRAGA

TERESA
COSTA-GRAMUNT

sinalefa 38
S

Col·lecció Sinalefa - 38

BLAU DE NIT A PRAGA

TERESA COSTA-GRAMUNT

Pròleg de Monika Zgustova

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: febrer de 2014

© Teresa Costa-Gramunt

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Arts Gràfiques Requesens

ISBN: 978-84-9034-203-9

DL T 113-2014

La Praga màgica de Teresa Costa-Gramunt

De la mateixa manera que Ulisses en el seu viatge pel Mediterrani es va trobar amb gegants i monstres marins, amb nimfes i princeses, amb mercats d'encens i joies virolades, amb tempestes de mar i vendavals de tota mena, el viatger atent d'avui dia fa el seu pelegrinatge pels carrers de diferents ciutats i és allà on troba la seva aventura, la vivència inoblidable, la font de coneixement, l'experiència trasbalsadora... i la saviesa. I si els éssers més propers a Ulisses, la seva dona i la mainadera, no van saber reconèixer l'heroi grec a la seva tornada a l'Ítaca natal perquè les experiències viscudes l'havien marcat força, també el viatger contemporani torna del viatge a casa com una persona diferent de la que era abans del seu pelegrinatge: les vivències —les objectives i sobretot les subjectives— el transformen en algú més atent, subtil i madur.

Fa dos mil·lennis, Homer necessitava desenes d'illes, de costes, de prats i de poblacions del Mediterrani per descriure el que era el viatge d'una vida. El poeta contemporani no necessita més d'una ciutat els diversos racons de la qual li permeten observar i reflexionar, però sobretot trobar-se amb si mateix i, després d'aquella experiència, retrobar la seva ànima metamorfosejada. D'aquesta manera l'irlandès James Joyce viatja amb el seu Ulisses quotidià pel Dublín dels seus

dies, així la russa Marina Tsvetàieva, en el *Poema de la fi*, vagareja per la ciutat del seu exili, Praga —o més ben dit per un dels seus barris perifèrics—, i fa que el lector assisteixi a la seva experiència més íntima: la d'un trencament amorós.

D'aquesta manera també Teresa Costa-Gramunt viatja per una ciutat que pot ser Praga, sí, però que podria ser també una altra capital perquè es tracta d'una ciutat personal i íntima, de la seva Praga, d'una Praga els carrers de la qual no són sinó els racons de l'ànima de l'autora. I la poeta comparteix els seus descobriments amb el lector.

Teresa Costa-Gramunt s'endinsa en una Praga situada a la cruïlla dels camins que transcorren des de l'orient fins a l'occident i des del sud fins al nord a un encreuament de camins i d'èpoques. A través dels més de deu segles de la seva existència, aquesta situació la va fer patir tota mena de rigors de la història que la van afeblir, però també la van enriquir i que, en la primera meitat del segle XX, la van convertir en una ciutat multilingüe, multiconfessional i multicultural. Tot seguit, però, el totalitarisme nazi va ensorrar aquesta convivència pacífica de tantes llengües i cultures i, poc després, un altre totalitarisme, el comunista, va acabar el que el nazisme havia començat a destruir: l'ànima d'aquell poble multifacètic. La poeta descriu aquesta troballa en diferents poemes com ara *A la Václavské Náměstí*, *Rabí Löw*, *La casa de Faust*, *Hotel Europa*, *Terezín* i *La presa*. I explica la seva experiència poètica i vital, però sobretot personal i profunda, en aquesta invitació al viatge per la seva Praga.

Així, el lector sucumbeix a la bellesa de "l'or de les pomes del Paradís" dels pinacles de l'església del Týn, retallats contra el cel blau estiuenc; reflexiona sobre les dones que en les sinagogues havien de seure apartades dels homes; i es retroba amb el vell poeta Holan que flota enmig de les aigües i és allà on el ve a buscar, talment una nimfa d'aigua, la jove poeta Clara. Els poemes fan passejar el lector enmig de les pomeres i les roses dels immensos jardins de Petřín on el temps passa d'una manera més pausada que en la ciutat, per Malá Strana on s'acompleixen els solsticis, pel Pont de Carles on el cavaller del

riu Vltava sempre està a punt per tallar el cap de la ignorància i per la plaça Venceslau, en txecl Václavské Náměstí, on un estudiant es va immolar a tall de protesta contra les adversitats polítiques, mirant l'estàtua del seu rei. L'esperit dels músics i dels escriptors i pintors que han passat per Praga o que hi han viscut flota a través de les pàgines d'aquest recull: hi distingim, a part de Holan, també Hrabal i Seifert, Mucha i Dvořák i Rilke, Němcová i Smetana, i sobretot Mozart, sí, Mozart i Kafka, omnipresents a la Praga màgica de Teresa.

Amb el recull a la mà, el lector se sent primer temptat d'emprendre l'aventura poètica que l'autora li ofereix, després es veu captivat per les experiències trobades pel camí de la lectura i, al capdavall, es troba transformat a través d'aquest viatge poètic el perfum del qual l'acompanyarà durant molt de temps.

MONIKA ZGUSTOVA

*En aquest lloc encara no hi he estat mai:
la respiració és diferent, més enlluernadora que el sol,
resplendeix vora seu una estrella.*

FRANZ KAFKA

Assaig entre dues llums

Aquest llibre (que vulgues o no s'ha anat fent a la seva mida, i al final del trajecte he acabat per fer meva aquesta disposició) té dues parts. Un breu assaig sobre el fet d'escriure'l en la primera part, i el llibre de poemes pròpiament dit en la segona.

Cal partir de la base que la percepció de la realitat es dona a diversos nivells. I tota experiència de la vida està destinada a estimular l'autoconsciència del centre individual que som. Aquest prendre consciència dona com a conseqüència la seva expressió en l'obra, ja es tracti d'un acte concret o d'una obra de creació.

Si parléssim d'un text —i aquest és el lloc idoni— podríem parlar de prendre consciència d'una realitat perifèrica —literal— i la seva correspondència en una realitat metafòrica. És per aquesta raó que qualsevol dels llibres sagrats que tenim a l'abast tampoc no es poden llegir (interpretar, comprendre) només literalment: cal connectar (és imprescindible!) amb l'esperit que ha donat lloc a aquesta realitat.

El poeta —tal com jo entenc el fet d'escriure poesia— juga les seves cartes en aquests nivells: aspira a extralimitar-se en el seu treball. I

entengui's bé el verb *extralimitar*: anar més enllà dels límits, travessar fronteres no només gramaticals i literàries, sinó també de sentit.

Perquè més enllà —o més endins, que ve a ser el mateix— dels significats literal i metafòric hi ha el significat simbòlic.

Aquesta mena de poeta, necessitant situar-se en una més alta i més profunda realitat (no acontentant-se amb la pell de les coses que l'estimula a escriure), si li és donat esdevé un perceptor d'infinitos que intenta actualitzar-los, materialitzar-los en forma de poemes. Aquesta mena de poeta és un intermediari: la canya sensible per on bufa l'esperit del vent creador.

Ara: la realitat objectiva, per més que ens ho sembli, no existeix més que en la percepció; i la percepció és subjectiva en cada perceptor. Per aquesta raó podem parlar de la polisèmia dels símbols, que despleguen el seu sentit més ampli i més profund a mesura que hom és capaç de viure'ls, que l'intermediari és capaç de viure'ls.

El cabal del símbol, com la vida, és inesgotable. El llenguatge silenciós dels símbols és com un llaç d'unió entre la realitat que ens sembla conèixer i les altres realitats més subtils i, per tant, amagades, que tot i que hi són no es veuen ni copsen a primer cop d'ull.

El poeta tossut —aquí, la poeta tossuda— vol anar a l'encalç del símbol. I es predisposa per traduir en paraules la seva potència en tantes miríades de llum, en tants significats com sàpiga.

Aquesta és la feina de tota una vida.

Blau de nit a Praga, els poemes que integren aquest recull són fruit d'una estada a Praga en dies d'estiu. Claror potent i temperatures estivals ofereixen una imatge límpida i vibrant de la ciutat de Praga, més llargament sotmesa als freds dies d'hivern, amb les seves boirines humides i plenes de malenconia i els seus paisatges nevats.

A la meva Praga —la literal i la simbòlica— tot és diamantí: clarors solars que enlluernen i perfils retallats d'un lluminós blau de nit. I és aquest blau de nit (en la meva experiència subjectiva percebut com a extraordinari) el que inspira i dóna títol al conjunt de poemes que evoquen una imatge poètica de les possibles imatges poètiques de la capital de Bohèmia.

Blau de nit que en els meus dies d'estada a Praga sempre va tenir el mateix rang que una fulgurant llum diürna. Aquestes llums que es complementen com en les noces del dia i la nit, s'expressen molt bé en el pla físic, en el pla sensible, a través d'un color blanc daurat i d'un blau verònica. Dos exemples d'aquests colors ressalten en dues de les icones més fotografiades de Praga: el rellotge astronòmic de l'Ajuntament de la Staré Město (la Ciutat Vella) i el riu Vltava a les tardes l'estiu, brodades de sol.

El viatge a una ciutat (de fet, allà on sigui) pot ser una bona excusa per *veure* amb més intensitat, per *percebre* amb més intensitat dins i fora d'un mateix.

És clar que no cal sortir de casa, com deia Laozi, per conèixer el món! No cal sortir de casa per conèixer la realitat: n'hi ha prou amb viure atents, connectats amb la realitat, aquesta gran subministradora d'experiències sense límit.

Però l'oportunitat del viatge, que posa el temps potes enlaire i ens permet entrar en el santuari d'un altre temps (temps interior, concentrat) aguditza els sentits i propicia l'esperit alerta. Així, la ciutat de Praga, sense deixar de ser la ciutat de Praga, aquí, per art de màgia, es converteix en una ciutat arquetípica.

La meva visió de Praga és, doncs, simbòlica: una creació d'aquell esperit que passa a través de la canya dòcil.

Amb el color de les seves llums, les seves atmosferes, les seves pedres, la seva història, la seva gent i els seus artistes, la ciutat de Praga em va revelar, com una núvia que es treu amb misteri el vel del rostre, imatges que provenen de l'experiència interior que es manifesten a l'exterior, i a la inversa.

La bellesa espitlla la bondat, la bondat espitlla la bellesa. Per això uns en diran experiència estètica, ideal o també inventada perfecció, d'aquest viatge; d'altres hi trobaran una experiència espiritual que tocant el sagrat en tants moments s'encarna en una experiència social, per exemple.

És tot alhora: la carn no està separada de l'esperit.

La realitat es presenta una i múltiple, i aquesta és la més gran meravella de l'existència. La ciutat de Praga és en si mateixa l'expressió d'un univers que en mostrar-se tan clarament com és evoca tots els altres universos, tant a nivell superficial com a nivells profunds. Deien els grecs antics que tot microcosmos expressa el macrocosmos.

La part està connectada en el tot, i el tot es troba en la part.

En els poemes *Blau de nit a Praga* hi ha la circumstància de l'estada i la seva reverberació poètica, però també simbòlica. Així, per una banda, s'hi expressen les impressions rebudes, les seduccions; i, per l'altra, la reflexió i manifestació simbòlica (significació interior) del que tota circumstància intensament viscuda provoca.

Vet aquí la paraula clau perquè sorgeixi el poema: provocació.

Em sembla que un poema sempre és el resultat d'una provocació: una ventada anímica, un terratrèmol sensorial, un sacseig espiritual.

Copsada d'aquesta forma, la personalitat de Praga és ben provocativa: amb els ulls tancats l'hauria haguda de visitar perquè em resultés indiferent! No obstant això, podria ser que m'hagués passat com a la jove Lutgarda que, per amor al seu Déu, li és donat de *veure* la ferida de Crist, tot i que aquesta monja era cega.

Blau de nit a Praga expressa un sacseig alhora estètic i espiritual, tot creant imatges, metàfores, llums, visions.

Els colors i les llums de Praga, segons la meva experiència del sojorn, esdevenen figures d'un gaudi que comunica els extrems, que casa l'immanent amb el transcendent. Així, allò que és sensual es manifesta en l'esperit, i l'esperit es manifesta en la sensualitat.

Podria ser d'una altra manera? L'invisible busca expressar-se en el visible, i a la inversa, ja ho he dit. Els versos de *Blau de nit a Praga* són espill textual d'una realitat metafísica que es mostra en les circumstàncies ordinàries del sojorn a Praga percebudes, repeteixo, com a extraordinàries.

Les llums de Praga —la diürna i la nocturna en el seu tàlem— evoquen tant com invoquen la Llum, aquí blanca i allà blava: figures lumíniques tant de la realitat que vivim com de la realitat que ens sobrepassa.

El poeta —aquesta poeta— no s'accontenta mai i tiba i tiba les seves possibilitats fins a besllumar, si li és donat, el que hi ha darrere el mirall d'Àlícia. Així, l'anècdota —l'exposició de l'estada, les dades específiques i altres referències com les històriques, musicals i literàries— és tant el suport de l'experiència literal com el canemàs que reverbera artísticament en l'instant d'epifania.

En efecte: en l'elaboració dels poemes de *Blau de nit a Praga* he buscat com esdevenir una mena de fanaler (més amunt parlava de la plasticitat del jonc com a vehicle per a la creació) que, tot encenent llums, sigui capaç de connectar literàriament l'instant de percepció sensible de les coses amb l'esperit que les anima.

De fet, sempre obro així, no sé fer-ho d'una altra manera; aquesta és tant la meva virtut com la meva limitació. Aquí, aquestes connexions entre el visible i l'invisible sovint es presenten a través d'una llum blanca, a vegades daurada.

(Tot i la volguda diafanitat del discurs poètic, reconec que el significat d'algunes de les imatges de *Blau de nit a Praga* no es perceben d'una forma simple, immediata. No pas en una primera lectura, si més no, i precisament per l'aparent simplicitat de la imatge busco la complicitat del lector.)

Trenades amb la llum blanca, altres imatges connectives dels diversos nivells de l'experiència s'hi poden llegir, en la llum dels blaus de Praga. Sobretot del blau de nit estival, blau com el del pintor Patinir, que transfigura la ciutat. A *Visió en blau* l'estudiós Alois M. Haas parla d'una mística i espiritualitat europea que l'art i la literatura medieval manifesten a través del blau.

Praga – Clos Sukkot (Vilanova i la Geltrú)
Estiu de 2007 – Revisat l'estiu de 2013

*L'anomenada història universal, sigui quin sigui el
període observat,
és sempre lletja, cruel i diabòlica.
Per contra, la història de les llengües,
del pensament i de les arts
està tota farcida d'imatges belles i de moments de
plenitud.*

HERMANN HESSE

*D'ençà del vell origen del món
que era als tresors ocults de Déu.
Del no-res em féu sorgir; i a la fi dels temps
em cridarà el nou el Rei.*

MOISÈS BEN NAHMAN DE GIRONA

*Amb torretes de flors, rodejat de vinyes i oliveres,
animat amb el cloqueig de les gallines, el cant dels
moixons i dels insectes,
i amb les muntanyes de Prades al fons,
vaig captar les més pures i plaents imatges de la natura,
aquesta natura que sempre és la meva mestra.*

ANTONI GAUDÍ

BLAU DE NIT A PRAGA

Amb burí de mercuri grava espirals a l'aire
l'esperit del vent que infla els tendals,
es cargola com un gat d'angora a les espatlles nues,
tempera el vespre ardent.

El blau de nit es vessa com aigua celeste
en els pinacles de l'església de Týn,
nau de pedra oferta al misteri.
Només a la sereníssima Venècia he vist
un ultramar com aquest,
que pren en els seus braços
l'or de les pomes del Paradís.

LA PRESA

*Només el nostre concepte de temps
ens fa anomenar així el judici final.*

FRANZ KAFKA

Camina com una busca
que senyala el temps a la paret.
És alt i prim,
i així es dibuixa quan no escriu.
Escriu a tothora,
no hi pot fer res contra aquesta febre,
febre que el pren avui fent tentines pel call.
No va borratxo,
tot i que no menysprea beure amb els amics.
La seva embriaguesa és d'un altre món:
ha begut d'un calze que unifica totes les fes.
L'esperit de vi que li escalfa el cor és la paraula eterna
que un dia insuflà el Gòlem* d'alè vital.
Li fuig la vida en l'escriptura.
És presa a la boca dels lleons de la lletra.
El profeta Daniel no els amansia?

* Al segle XVI, Rabí Löw va crear del fang el Gòlem, una criatura que havia de protegir els jueus que vivien al gueto de Praga. Li va donar vida posant-li a la boca una tauleta d'argila gravada amb paraules màgiques.

TAULA

LA PRAGA MÀGICA DE TERESA COSTA-GRAMUNT, per <i>Monika Zgustova</i>	7
ASSAIG ENTRE DUES LLUMS	11
Blau de nit a Praga	19
La presa.....	20
Božena Němcová	21
Renéixer amb Mozart	22
Kafka i la Casa de l'Unicorn.....	23
Els buscadors	24
Lutgarda.....	25
És cosa certa	26
El rellotge de Hanus	27
Holan al Pont de Carles.....	28
Perduts a l'extraradi	29
La torre dels alquimistes	30
Galeria de les dones de la sinagoga Maisel	31
L'illa de Kampa	32
Dona davant l'espill	33
Els orfebres del carrer de l'Or	34
Titelles.....	35
El cantor de les dones.....	36
Dies lents a Malá Strana	37
Hotel Europa	38
A la Václavské náměstí	39
Sala Filosòfica.....	40
Antonín Dvořák parla d'un Nou Món.....	41

Ma Vlast.....	42
Estampa al Jardí Reial del Castell de Praga.....	43
Jardí del Belvedere.....	44
El cavaller de l'espasa.....	45
Una imatge de Mucha.....	46
Amants a l'autobús de Brno.....	47
Rabí Löw.....	48
Ossos entre els ossos.....	49
El romanço de Hrabal.....	50
La Casa de Faust.....	51
Ésser bell és això.....	52

